

Knopek, Jacek

Bydgoski Październik 1956 (Bydgoszcz, 6 XI 1996)

Dzieje Najnowsze 29/1, 215-216

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

W drugim dniu sesji zorganizowany został „okrągły stół” historyków i uczestników wydarzeń '56 roku. Jego obradom przewodniczył prof. Andrzej Paczkowski. Ze znacznie szerszego grona osób zaproszonych w obradach wzięli udział: Stefan Bratkowski, Andrzej Friszke, Karol Głogowski, Krystyna Kersten, Eligiusz Lasota, Władysław Matwin, Karol Modzelewski, Franciszek Ryszka, Zygmunt Skórzyński, Tomasz Szarota, Janusz Zabłocki. Dzięki relacjom „świadków historii” istniała możliwość uzyskania wielu interesujących informacji na temat przebiegu „polskiej rewolucji '56 roku” nie tylko w Warszawie, ale również w innych dużych miastach (Kraków i Łódź), a nawet na wsi (relacja Stefana Bratkowskiego na temat działań podejmowanych przez krakowskich studentów w celu rozwiązywania spółdzielni produkcyjnych).

Czy przebieg sesji spełnił oczekiwania organizatorów? Jak wskazywało wielu dyskutantów, poważnym jej mankamentem był brak referatu dotyczącego stosunków polsko-radzieckich w 1956 r. Niestety, mimo podejmowanych prób nie udało się znaleźć kompetentnego historyka, który korzystając ze znajomości archiwaliów radzieckich byłby w stanie i zgodził się go przygotować. Z przyczyn niezależnych od organizatorów nie doszło do wygłoszenia referatu prof. Andrzeja Werblana *Władysław Gomułka w Październiku i po Październiku '56 na tle podziałów w partii*. Prof. Werblan nie mógł być obecny na sesji, a jego tekst dotarł do organizatorów już po obradach.

Materiały sesji zostaną opublikowane w specjalnym wydawnictwie przygotowywanym przez Pracownię Dziejów Polski po 1945 r. IH PAN.

Dariusz Jarosz

Bydgoski Październik 1956 (Bydgoszcz, 6 XI 1996)

Instytut Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy przygotował na początku listopada 1996 r. sesję naukową poświęconą wydarzeniom rocznicowym związanym z Wydarzeniami Poznańskimi i Polskim Październikiem 1956 r. Obyła się ona w nowym, oddanym niedawno do użytku budynku Wydziału Humanistycznego bydgoskiej WSP, który stał się siedzibą Instytutu Historii, Instytutu Nauk Społecznych i Politologii oraz Katedry Administracji Publicznej.

Jednodniowa sesja była ściśle związana z tematyką regionalną. Otworzył ją i powitał zgromadzonych dyrektor Instytutu Historii bydgoskiej WSP, prof. W. Jastrzębski. Po uroczystym otwarciu przewodnictwo sesji przejął prof. dr hab. Janusz Rulka z tegoż Instytutu. W toku obrad zaprezentowano pięć referatów: prof. zw. dr hab. Ryszard Kozłowski z UMK w Toruniu przedstawił *Wydarzenia 1956 roku w Polsce*, mgr Włodzimierz Janowski z Archiwum Akt Nowych w Warszawie *Nastroje społeczne w województwie bydgoskim w 1956 roku*, prof. zw. dr hab. Włodzimierz Jastrzębski *Bydgoski Październik 1956 roku jako przejaw oporu społecznego przeciwko totalitarnej władzy*. Po przerwie mgr Stefan Pastuszewski z Bydgoszczy omówił *Rekonstrukcję wydarzeń ulicznych w Bydgoszczy z 18 XII 1956 roku*, a mgr Krzysztof Sidorkiewicz zajął się *Oceną śledztwa i procesu sądowego uczestników zajęć ulicznych w Bydgoszczy 18 XII 1956 roku*.

Najbardziej żywiłowo zagadnienie przedstawił prof. R. Kozłowski, za co otrzymał oklaski od uczestników sesji. Pomimo iż referat dotyczył wydarzeń o zasięgu ogólnopolskim, a nie tylko lokalnym, którym poświęcona była sesja, to jednak doskonale wprowadził słuchaczy w omawianą problematykę. Pozostali autorzy skupili się na wydarzeniach bydgoskich; ich

referaty stanowiły podsumowanie dotychczasowych badań. Jednym z najciekawszych zagadnień dotyczących wydarzeń w Bydgoszczy w 1956 r. są zajścia uliczne 18 listopada; doszło wówczas do zamieszek i podpalenia miejscowej stacji zagłuszającej audycje zachodnie podające informacje w języku polskim. W czasie czterogodzinnych zajęć ulicznych służby MO i SB nie były zdolne do interwencji lub też nie chciały interweniować. Wśród uczestników sesji doszło do sporu na temat tego, czy przypadkowo zajścia te nie były inspirowane przez samą Służbę Bezpieczeństwa w okresie walki o władzę frakcji partyjnych „Natolińczyków” i „Puławian”.

Pomimo nie do końca jeszcze wyjaśnionych problemów spotkanie w Bydgoszczy należy uznać za cenne, inspirujące do dalszych badań i do gromadzenia pamiątek, relacji i wspomnień z tego okresu. Materiały z sesji zostaną niebawem opublikowane.

Jacek Knopek

Polska-Niemcy-Rosja. Interesy bezpieczeństwa w Europie

W dniach 10-11 kwietnia 1996 r. w Instytucie Zachodnim w Poznaniu odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa historyków i politologów oraz wysokiej rangi oficerów Bundeswehry i Wojska Polskiego nt. „Polska-Niemcy-Rosja. Interesy bezpieczeństwa w Europie”, zorganizowana przez Instytut Zachodni w Poznaniu (IZ), Akademie der Bundeswehr für Information und Kommunikation w Strausbergu (ABW) oraz Fundację im. Friedricha Naumanna w Warszawie (FFN). Wybór tematu konferencji nie był przypadkowy. Nawiązano tutaj do głośnej w międzywojennej Europie pracy Adolfa Bocheńskiego pt. *Między Niemcami a Rosją* (1937, Warszawa 1994), która ukazała odwieczny dylemat położenia geopolitycznego Polski i wyboru drogi zmierzającej do zajęcia miejsca w stabilnej strukturze bezpieczeństwa na kontynencie¹.

Obrady otworzyli: prof. Anna Wolff-Powęska (dyrektor IZ) oraz płk Horst Prayon (komendant ABW). Mówcy wskazali na znaczenie bezpieczeństwa prawnego, socjalnego, gospodarczego i naukowego w budowie bezpieczeństwa globalnego w Europie i świecie (A. Wolff-Powęska), a także na rolę i wagę wzajemnego zaufania partnerów w jego konstruowaniu i umacnianiu (H. Prayon). Dyrektor IZ przypomniała znaczenie bezpieczeństwa w dziejach państwowości polskiej, wskazując na konsekwencje jego braku w końcu XVIII w., które doprowadziły do rozbiorów Rzeczypospolitej. Za podstawowy element tegoż bezpieczeństwa mówcy uznali zaspokojenie poczucia bezpieczeństwa człowieka, społeczeństwa i narodu jako elementarnego warunku stabilności państwa. W końcowej części wystąpienia przytoczyła ciągle aktualne słowa Ignacego Krasickiego wypowiedziane przed dwustu laty, iż „I ten winien, co kijem bezpieczeństwo mierzył,/I ten, co bezpieczeństwo głupiemu powierzył”. Z kolei H. Prayon wskazał na znaczenie obalenia w Polsce komunizmu w 1989 r., którego konsekwencją był upadek muru berlińskiego, zjednoczenie Niemiec oraz rozpad systemu komunistycznego w Europie Środkowowschodniej i ZSRR, czyli zakończenie konfrontacji między Wschodem i Zachodem Europy. Wraz z wybuchem wolności powstała także możliwość swobodnej artykulacji interesów jednostek i społeczeństw wyzwolonych z okowów

¹ Zob. A. Kosicka-Pajewska, *Polska między Rosją a Niemcami. Koncepcje polityczne Adolfa Bocheńskiego*, Poznań 1992.